

~~XXXVII~~
Disputatio Inauguralis Juridica,

De

RESERVATIS DIVI-
NÆ MAJESTATIS, 5

Quam
DIVINA FAVENTE GRATIA,

Ex Decreto

Magnifici Fictorum Ordinis,

IN ILLUSTRIS FRIDERICIANA,
PRÆSIDE

DN. HENRICO BODEN, JC.

SERENISSIMI ET POTENTISSIMI ELECTORIS
BRANDENBURGICI CONSILIARIO CONSISTORIALI,
DUCATUS MAGDEBURGICI GRAVISSIMO AC ALMÆ
HUJUS FRIDERICIANÆ PROFESSORE JURIS
CELEBERRIMO,

PATRONO SUO DEVENERANDO,

PRO LICENTIA

SUMMOS IN JURE HONORES ET PRIVILEGIA
DOCTORALIA RITE CAPESSENDI,

Ad Diem 28. Junii M DC XCIV.

HORIS ANTE ET POMERIDIANIS,

PUBLICO EXAMINI SUBMITTIT

CAROLUS ADOLPHUS Redel/
Hallenfis Saxo.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis CHRISTOPH. SALFELD, REGIM. ELECT. BRANDENB. Typ.

I. N. J.

Um amplius post lapsum Adami homines quæ
sui officii erant, expedire nollent, opus fuit, ut
autoritate superiori hominum libido aliena rapiendi & aliis modis justitiam transgrediendi
refroeneretur & injuste commissa in judicialem
decisionem vocarentur, quod ab initio
quidem immediate ab ipso Deo, tanquam omnium
Conditor & Domino, non saltem in Theocratica Judæorum
Repl. sed deficiente alio Magistratu humano, temporalibus
coercitionibus expeditum fuisse legimus. *Gen. 3. v. 10. & seqq. c. 4. §. 9. & seqq. 2. Sam. 12. v. 7. & seqq. & c. 24. v. 12. & seqq. Et passim.*
Postquam vero homines pro mutua defensione in societates coierunt,
externum Imperium in imperantes & Magistratus ita translatum,
ut quantum ad conservationem legitimæ societatis pertinet, ea, quæ
sub humanam cognitionem cadunt per illos dirigantur & decidantur.
Et hoc quidem vel expresso vel tacito ipsius Dei consensu,
quo Imperium hominis in hominem Imperantibus & Magistratibus
concessit. *vid. Gen. 9. v. 6. Exod. 18. v. 13. & c. 21. v. 1. Num. 11. v. 16. & seqq. c. 27. v. 18. & passim aliis locis.*
Cum autem quidam hominum nullo judicio humano subjiciantur,
ac nonnulla negotia sub cognitionem humanam non cadant,
in aliquibus quoque totum negotium judicio divino committatur,
aut objectum tale sit, quod humano Imperio non subiectum,
varia divinæ Majestatis reservata, de quibus decidere homini
nefas erit, remanserunt, de qua Nobilissima Materia paucis
agere constitui, & quidem propter objecti Amplitudinem &
Eminentiam, & ingenii tenuitatem non uti decebat, sed pro
posse, brevibus casus ostendendo, in quibus humanum Judicium
cessare debeat.

A 2

CA-

CAPUT I.

De

RESERVATIS DIVINÆ MAJESTATIS IN GENERE.

§. I.

Appellamus Reservata divinæ Majestatis illa jura, quæ solius divinæ Majestatis dispositioni relicta, tam circa promulgationes quàm dispensationes & pœnas humano Judicio exempta sunt. Dari autem talia reservata divina, quæ hominum dispositioni etiam quoad promulgationes & dispensationes plane exempta sunt, ex eo colligimus, quod quædam actiones adeo vel secundum vel contra voluntatem divinam sint, ut illis regulariter consideratis, nulla humanæ potestatis lege contrarium earum præcipi vel vetari & à nullo homine aliud quid committi possit.

§. II.

Ad reservata autem Divinæ Majestatis spectant primo omnium, dictamina juris naturæ quatenus talia, quæ tanquam divina quadam providentia constituta semper firma & immutabilia permanent, §. pen. Inst. d. 7. N. G. & C. Unde illa leges universales vocantur, ad quas sc. totum genus humanum est adstrictum, & perpetuæ, quæ mutationi sicut positivæ leges non sunt obnoxia. Pufend. d. Jur. N. & G. l. 2. c. 3. §. 1. Scilicet Jura hæc ita cum conservatione universi, voluntate Dei ac totius Generis humani Genio & bono conveniunt, ut sine malo à nullo mortaliū mutari possint. Cum ergo divina Majestas naturam sub hac lege creaverit ut consistat, & ideo ejus conservationem semper intendere præsumenda sit, à nulla Majestate humana tanquam vicariatum Dei in terra gerente, leges divinam hanc naturalem & cum naturæ conservatione coherentem legem mutantem sanciri possunt. Ut ita non immerito ad reservata divinæ majestatis hæc dictamina Juris naturæ referantur, & necessitatem

mo-

moralem à nulla humana lege infringendam his actibus inesse, recte dicat *H. Grot. d. J. B. & P. l. 1. c. 1. §. 10.* Quoad homines ergo illa regula salva manet, non posse illos disponere de præceptis Juris naturæ, & illa respectu illorum immutabilia esse. *Add. Becman. ad Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 9.*

§. III.

Sed an præcepta illa ad reservata divinæ majestatis referri possint, sc. an ipse Deus præcepta juris naturæ mutare possit, altera & operosior quæstio est. Negat *id Grot. d. J. B. & P. l. 1. c. 1. §. 10. n. 5.* & implicare credit, Deum mutare jus naturæ, sicut non posset efficere ut bis duo non sint quatuor, & inde hanc regulam ad distingvendum jus naturæ à jure divino voluntario ponit, *ibid. §. 15.* Quædam Deus voluit, quia justa sunt, quædam justa sunt, quia Deus voluit. Ut ita præcepta juris naturæ & respectu Dei necessaria statuat. Sed jus naturæ à beneplacito divino dependere eleganter deduxit *Puf. d. I. N. & G. l. 2. c. 3. §. 4.* & hunc Grotii locum hac ratione correxit. Non obstat enim, quod Grot. jus naturæ intrinseca ratione malum dicat ideo, quod cum esse rerum pugnet; hoc enim respectu hominum quidem jam supra concessimus, sed respectu Dei nihil infert, cum enim Deus esse rerum mutare irro destruere possit, omnino eadem potestas ipsi respectu præceptorum ad naturæ conservationem pertinentium relicta. *Add. Dn. Bodin. Disp. d. Jure Mundi §. 23.* Nam ut omnes actus fuere indifferentes, antequam conditionem certam inderet divina Majestas naturæ, ita adhuc tales respectu Dei manent, nam sicut Deus potuisset naturam ita formare, ut contraria illis, quæ jam præcepta sunt, fuissent licita, ita adhuc ipsi liberum est, in hunc modum naturam reformare. Nam illa omnia ideo justa sunt, quia conveniunt cum voluntate Dei & amore proximi, vel contraria injusta, quia veniunt ex odio proximi, Deus autem homines ita creavit, ut per eorum amorem & socialitatem mundus & ipsorum genus conservaretur, non tamen omnipotentia divinæ impossibile est, per alium modum illud efficere, ergo

go omnino non ad absolutam aliquam necessitatem, ad quam & Deus circa præcepta Juris Naturæ in productione hominum adstrictus fuisset, sed ad beneplacitum divinum hic recurrendum. Sed inde haud fas est elici, dicemus cum *Pufend. ibid. §. 5.* Deum velle jus naturæ tollere aut immutare, quamdiu naturæ humanæ nullam mutationem infert aut aliud nobis manifestat, & quamdiu actiones, naturali lege præceptæ naturali consequentia ad socialitatem, qua temporaria felicitas generis humani continetur, faciunt, eidemque contrariæ pari necessitate hanc destruant, i. e. quamdiu beneficentia, humanitas, fides, gratitudo & similia vim habebunt animos hominum conciliandi, perfidia, injuria, ingratitude eosdem irritandi.

§. IV.

Sed obstare videtur, quod jus naturæ convenire dicatur cum imagine divina, ut ergo Deus faceret contra imaginem, si illud mutaret, & homo illam læderet, si contra illud peccaret, & sic natura Dei læderetur per actiones nostras. Verum si hoc statueri vellemus, deberemus recurrere ad aliquod principium coæternum cum Deo, quod ipse in assignandis rerum formis sequi necessum habuerit, & quod ipsius imaginem extra se formaverit. *Pufend. l. 1. c. 2. §. 6.* quod blasphemum esset asserere ergo necessitatem aliquam intrinsecam in præceptis his nullam concipere possumus. Hinc non imago sed voluntas divina per præceptorum Juris naturæ violationem læditur. Quicquid ergo Deus facit, illud est justum, & planè aliam naturam habet quam si homo illud faceret, quia homo in Deum non habet jus quæsitum, sicut homo in hominem. Deus enim majus & eminentius adhuc habet Dominium in nos homines, quippe à quo totum esse nostrum dependet, quam nos in bestias. *Quo cum consentit illud Pauli ad Rom. 9. Quid est homo, ut cum Deo litiget? Dicitne opus ad opificem, quare me ita effingis?* Scimus enim, si Deus occidit, aut occidere præcipit, prout fecit Abramo ut mactaret filium, illud homicidium non posse vocari, sed potius exercitium Juris vitæ & necis, quod Deus habet in homines atque suas creaturas. Sic cum populo Israelitico Ægyptiis vasa auferre præcepit, quis diceret, il-
lud

lud furtum esse, cum omnia quæ posidemus, ejus sint, & à bonitate sua ad nos perveniant.

§. V.

Videmus ergo, quod nos juris naturæ præcepta respectu scilicet nostrum dicimus, in Deum aut plane non cadere, ut fornicari, moechari &c. aut respectu Dei aliam plane rationem habere, ut occidere, furari, aut contradictionem in Deo involvere, ut Deum non colere, promissa non servare. Quis enim ita argumentaretur: Deus non potest constituere, ut blasphemii aut contemtu colatur, ergo non potest facere contra præcepta Juris naturæ. Scimus hominem esse rationalem, cui Deus indidit facultatem res prout sunt apprehendendi, videt autem Deum tanquam principium suæ existentia, & Ens sumum, à quo omnia dependent, summopere esse colendum, contradictionem autem involvere colere, & non colere, sive blasphemii efficere, exercere aliquid tamquam signum æstimandi eminentiam divinæ naturæ & divini Imperii, quod directe & per se contrarium ejus notat. Sicut ergo Deus efficere non potest, ut facta fiant infecta, ita & hoc non potest, & ob id omnipotentia suæ nihil detrahitur & immutabilitas juri naturæ respectu Dei non conciliatur. *Conf. Puf. l. 2. c. 3. §. 4. H. G. d. J. B. & P. l. 1. c. 18. 50. n. 5.*

§. VI.

Eadem ratio est in præcepto de promisso servando. Quod Deus promittit, non potest non servare, nam promissa non servare, ex impotentia aut inscitia provenit, utrumque in Deo concipere blasphemum est asserere. Ergo Deus non potest non servare promissa, homo non debet non servare. Sed si conciperemus Deum non amplius velle ut coleretur ab hominibus, cognitionem sui, & facultatem ipsum colendi illis auferendo, qui diceret hoc ipsum facere non posse aut Deum aliquid expresse ita dicere, ut non vellet facere, quis ipsum cogeret. Nam quod de sanctitate & Justitia Dei dicitur, illud hominem obligat, non Deum, in quo sub nomine sanctitatis & justitiæ longe aliud quid concipiendum. Sicut enim Deus se gerit adversus homines, ita homines invicem sese gerere non debent. Inter homines sanctus dicitur, qui

qui vitiis abstinet, & officii memor est, quis hunc in modum sanctitatem Dei concipiet? Justus inter homines est, qui neminem lædit & suum cuique tribuit, Deo autem jus est omnia destruendi. Per sanctitatem ergo in Deo nihil aliud concipiendum, quam inviolabilitas & veneratio subjectissima hominum. Per justitiam divinam intellige vindictam acrem & gravem factorum quæ mandata & voluntatem ejus lædunt. Prout in sacris passim sanctitas & justitia hoc modo accipiuntur. Recte ergo ad reservata Divinæ Majestatis præcepta Juris naturæ referuntur, quippe de quibus Deus solus disponere & dispensare potest.

CAPUT II.

De

RESERVATIS DIVINÆ MAJESTATIS
IN CAUSIS DIVINIS.

§. I.

DE Reservatis Divinæ Majestatis in causis specialibus acturi primo omnium causas divinas examinabimus: Omnium enim legum tam divinarum quam humanarum merito hæc prima est: Deum esse colendum, quippe à Deo tota natura dependet, ita ut ab ipso in ictu oculi subverti posset, dum igitur homo cognoscit, ex gratia omnipotentis Numinis omnem suam salutem dependere, ac inter omnes naturas corporeas soli homines per umbram aliquam imaginis Divinæ Deum quodammodo cognoscere possint, ita loco totius naturæ illum colere tenentur, quia tamen ob depravatum nostrum intellectum, nec conditionem nostram in hac & altera vita, multo minus immensum universi Dominum recte cognoscere, neque cognita nostra miseria, & quam sæpe contra voluntatem justissimi judicis impingamus, ex solo naturæ lumine scire possumus, quomodo Deus placari & homo ei reconciliari queat, ideo naturaliter homo ferri videtur ad sollicitè indagandam sanctissimi Dei voluntatem, de ipsius cultu singulariter revelatam, quam revelationem sacro Codice contentam subditis persuadere majestates humanæ omni possibili modo quidem tenentur. Illud vero vi & suppliciis an efficere debe-

debeant, merito dubitatur. Nos hoc negamus & ad Reservata, Divinae Majestatis spectare asserimus. Deus enim satis potens esset, ipsos evertendi si vellet; judicio ergo divino relinquendi sunt. Scimus enim Religionem esse rem conscientiae, quae omnino extra potestatem & coactionem humanam est. Unde Christus ipse impossibile judicat, ut quis humano Imperio ad legem suam perduceretur. *Evang. Joan. 6. v. 7.* Quo respicit Canon Concilii Tolodani ubi dicitur c. 6. d. *Judais dist. 45.* Praecipit Sancta Synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre. Si autem religio talis sit quae turbas in Republ. excitet, aut homines moraliter malos efficiat, gravissimis poenis potestas externa illam extirpare poterit, secus si contra. Hinc Christiani injuste à Romanis Imperatoribus fuerunt afflicti, non enim destructionem Reipl. moliebantur, nec unquam partibus seditiosorum accesserunt. Quod Tertullianus hisce verbis profitetur. Circa Majestatem imperatoris infamamur, tamen nunquam Albiniani vel Nigriani vel Cassiani inveniri potuerunt Christiani. Magis Recte Imperatores Christiani toleraverunt Judaeos & Paganos l. 5. C. d. *Pag. & religiosa Judaeorum loca intacta praestiterunt l. 4. C. d. Jud. & Coel.* Praecipere tamen & hoc casu potest summa civilis majestas, ut aliam, quam ipsa permittit religionem publice profitentes ac sectantes ex ditionibus ejus emigrent, & non recipiantur diversae religioni addicti. Nam melius cum Republica agitur, ubi una, quam ubi plures religiones vigent. Religio enim est vinculum animorum validissimum praesidium Reipl. concilians. *vid. Machiav. ad Liv. c. 15.*

§. II.

Sed quid de rebus & locis sacris praecipue alterius religionis in statu bellico judicandum; an illa ab hoste de vastari, aut in alios usus verti possunt? Praemittendum existimo, Res, quae sacrae dicuntur, proprie & in se sacras non esse, sed potius publicas, utpote publica autoritate ad certum sacrum usum destinatas, & ob id legibus positivis civilibus commerciis aliis humanis exemptas. *Grot. l. 3. c. 5. §. 2.* Unde necessitate urgente illae iterum in profanos usus converti possunt l. 83. §. ff. d. *Verb. obl. auth. hos jus porrectum cum seqq. & l. 21. cum Auth. seq. C. d. SS. Eccl.* Multo magis

B

ergo

Ergo post occupationem hostilem qualitatem illam amittunt & aliam recipiunt prout recte illud l. 36. ff. d. Relig. decidit. ubi dicitur, cum loca capta sunt ab hostibus, omnia desinunt sacra esse, cum ergo hosti in hostem omnia liceant, potest templa hostium destruere, sc. ut hac ratione destructionem illius status Reipl. vel religionis eo magis promoveat. Sic ipse Deus præcepit Populo Israelitico, ut altaria hostium destruant, simulacra rumpant, lucos abscindant, idola igne comburant Deut. 5. v. 4. Quamvis autem res sacra & loca sacra possint violari, eo quod sic desinunt esse talia, quia tamen sanctum semper debet esse nomen Dei, ac Deus ut summus summe sit colendus, isque neglecti cultus sui vindex sit gravissimus, hinc in reservato Dei judicio vindictam ejus non le- vem experientur, qui præprimis in bello injusto loca ad verum Dei cultum destinata sine justa causa devastare, ac sic Deo potius ac humanitati, quam Reipl. bellum inferre ausi fuerint. Præcipue si ejusdem sint religionis. Grot. l. 3. c. 5. §. 2. n. 4.

§. III.

Ex dictis sequitur gravissime peccare illos, qui sanctissimo nomine Divino ad perjuriam abutuntur, & omnipotentis severi simul & omniscii judicis vindictam ipsimet provocant, perjurium enim nihil aliud est, quam calumniatio nominis divini, & inde non male ad speciem criminis læsæ majestatis divinæ refertur. Carpz. pr. Crim. p. 1. C. 46. n. 1. Sed an punitio hujus criminis ad majestatem humanam pertineat, an ad reservata divinæ majestatis spectet, multum disquiritur à Doctoribus. In jure quidem civili fit mentio pœnæ perjurii l. 22. ff. d. dol. mal. & per leges perjuriam puniri dicitur l. 2. C. d. Jud. Viduit. Imo Genera pœnarum exhibentur l. 13. in fin. ff. d. Jurejurando, ubi fustigatio loco pœnæ perjuris dicitur, & Infamia l. 16. C. ex quibus caus. infac. irrog. Et hodiernis moribus additur amputatio duorum digitorum, quod vulgo fundatum existimant in ordinat. Crim. art. 107. 108. Sic videntur secundum Jus Civile, Canonicum & mores hodiernos, perjuri pœnæ externæ in humano judicio dictandæ subjacere, contrarium tamen tam de jure morali, quam positivo humano, verius esse statuimus, cum quod omnes dictæ pœnæ multo leniores deli-

delicto sint, quippe quod criminis læsæ majestatis divinæ species est, prout superius diximus & ad atrocissimum utiqve supplicium perveniendum esset, si pœna delicto proportionata applicari deberet, tum etiam, quod per jusjurandum ipsius judicis autoritate & consensu partium veracitas & fallacia jurantis ad Dei tribunal remittatur, unde omnino ultio perjurii divinæ majestati relinquenda est. Quod satis innuit *l. 2. C. d. reb. Cred. & jurejur.* ubi jurisjurandi religio satis Deum ultorem habere dicitur, imo ipsam majestatem divinam sibi hoc delictum puniendum expresse reservare, ex ipsa ejus lege patet. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum, quia non impunitum relinquet eum Dominus qui nomen ejus vane usurpaverit. Ubi expressis verbis pœnæ divinæ reservatio additur, quæ nulli præcepto immediate adjecta. Probatur id Exemplo Israelitarum, qui promissa jurata Gibeonitis non præstantes fame puniebantur & septem filii Saulis propterea suspendebantur *1. Sam. 21.* Et huic opinioni supra allegata Juris Civilis & positivi loca pœnalia non obstare, conflictus ostendet, illud tamen non negandum, posse civilem majestatem transgressionem fidei jurejurando datæ pro re nata seu damno, quod exinde Reipl. vel privato imminet, coercere, non quatenus perjurium factum, sed quatenus Respubl. vel privatus ex transgressionem fidei, licet non juratæ læsus, nisi quoad privatos etiam de hoc transactum sit, uti fit in jurejurando judiciali voluntario, cujus falsitas exinde nullæ pœnæ externæ subjacet. *vid. l. 1. & 2. C. d. reb. cred. & jurejur. in certis tamen casibus injustum lucrum excutiendum. vid. l. fin. dict. tit.*

§. IV.

Huc quoque referendum juramentum prædoni præstitum, sc. & hoc, qui non servaverit, reservati judicii Divini reum esse, scimus illud in foris humanis non puniri, & dissimulari delictum in odium latronis ut dicit Grotius, nec à quibusdam pro perjurio formali reputari, quasi coactionem involveret. Nihilominus tamen cum hic detur electio potuisset enim jurans præoptare mortem, & ita non jurare. Ob quam rationem in foro divino salvus talis non est, non enim spectandus hic cui juratur, sc. latro qui

nullum jus exigendi habet, sed qui juratur Deus. Ut bene monet.
Grot. l. 2. c. 13. 15.

§. V.

Sed an hoc ad Blasphemiam crimen extendendum sit sc. an & illud ad Reservata divinæ Majestatis spectet, alia quæstio est. De qua statuimus, Regimen Externum seu potestatem politicam, ea quæ ad societatem inter homines custodiendam pertinent, tantummodo dirigere, non autem inter Deum & hominem judicare, posse, quatenus ergo in ipsum divinum numen committitur, eatenus solum Deum ultorem habebit, nec humanæ pœnæ subjacet, quatenus vero blasphemus simul publica contra cultum divinum obtreptione societatem humanam lædit, ac ita malum exemplum præbet, religionem tanquam arctissimum vinculum societatis offendendi, eatenus pro periculo exinde Reipl. imminenti externis pœnis subjici poterit. *Mach. ad Liv. c. 14.* Notum quidem, jure divino mortis pœnam in Blasphemos statutam esse, dum extra civitatem producti & lapidibus obruti sunt *Levit. 24. §. 13. 14. & seq.* Et Jure Civili Blasphemi etiam supplicio afficiuntur. *Nov. 77. c. 1. §. 2.* nec nego, gravioribus circumstantiis positis, quibus scilicet civitas maximopere læsa ac turbata dicatur, gravissimam mortis pœnam infligi posse. Ast hæc omnia tantum respectu Reipl. ita se habent, Dei enim cultu sublato vinculum societatis humanæ & omnium virtutum corruere necesse est, ut solidissime illud declarat *Grot. l. 2. c. 20. & Machian. d. l.* Caterum in plerisque regnis pœna capitalis Blasphemiam ab usu recessit, prout illud attestatur. *Nicol. Bocer. Decis. 301. n. 15. Matth. Berlich. p. 4. Conc. 1. n. 49. Didac. Covarr. c. 2. p. 1. §. 7. n. 22.* Et hodiernis Imperii Rom. moribus modo pœna pecuniaria, modo corporis afflictiva, modo carceris & ademptionis honorum infligitur, prout Recessus Imperii varii illud declarant quos allegat *Carpzov. pr. Crim. p. 1. C. 45.* ut ita arbitraria pœna hodiernis moribus esse videatur. Et potissimum locum sibi vendicat, abscissio lingvæ, tanquam instrumenti, quo horrendum illud crimen committitur, addita fustigatione aut relegatione. *Constit. Elector. 1. part. 4. Ordin. Torgav.* scilicet ut hac ratione segregetur à civitate & impediatur ne impostertum tale crimen

men

men committat, reliqua autem poena majestati divinæ reservatur, tanquam gravissimo Vindici sancti sui Nominis.

CAP. III.

De

RESERVATIS DIVINÆ MAJESTATIS IN CAUSIS HUMANIS.

§. I.

INter causas humanas primo loco merito ponimus causas principum, quippe quæ potissimum ad Reservata Divinæ Majestatis pertinent, cum enim principes superiorem in terris Judicem non habeant, non facile inferioribus jus suum adversus illos in foro humano expediendi locus datur, quamvis enim si naturam spectemus pares simus, ordo tamen Imperantium & parentium ob commune generis humani bonum introductus & à Divina Majestate approbatus est tam in lege Hebræa, quam fœdere novo. *Deut. 15. 1. 12. Jos. 18. Rom. 13.* ut ita illorum tanquam vicariorum Dei sit imperare, & nostrum parere, merito ergo disquirimus, quousque illorum imperare & nostrorum parere se extendat, an etiam ad illa quorum contrarium Deus præcepit aut vetavit? Quod jam dum discussimus in Cap. 1. ubi de præceptis juris naturæ egimus, & posuimus contra illa neminem nisi solum Deum quicquam disponere posse. Ut ergo illud Apostoli huc quadret, Deo magis obtemperandum quam hominibus.

§. II.

Sed quid si uni alterive subditorum vim injustam inferat, aut ad iniqua cogere velit sub proscriptionis vel corporis & mortis poena, an illis resistendi licentia dabitur, ut omni vi repellant? Negamus, subditi enim sunt membra totius corporis Reipubl. qui ad totum conservandum etiam cum destructione sui concurrere debent, periclitatur autem salus Reipl. si princeps capite suo privetur. Tranquillitatem enim publicam, in qua & singulorum salus comprehenditur, per potestates publicas consequimur *Grot. l. 1. c. 4. §. 4.* & malum, quod hic & nunc fit uni, bono, quod à po-

testatibus publicis, ut plurimum & pluribus fit, compensatur, inde etiam duris Dominis obtemperare præcipit. *Paul. 1. Epist. 11. v. 18. Grot. 1. c. 4. §. 4.* & sic pœna illius mali, quod hic vel ille percipit, ad reservatum Judicium Divinum spectat. Idem de principe omnibus vitiis inquinato, dicendum. Imo extendo hoc etiam ad casum, ubi per certam capitulationem juratam obligatur princeps ad privilegia servanda, & illa infringit, etiam si religionem mutet, manet enim nihilominus princeps, & omnino Reipublicæ tranquillitas maxime in hoc consistit, ne vitiis principum vi resistere liceat, alias enim nunquam deesset materies seditionis in populo, principem de Throno deturbandi, prout *Carpz. d. Leg. Reg. cap. 14. v. 1.* fusissime hoc examinavit, ac historia Davidis & Sauli luculenter hoc probat.

§ III.

Sed si princeps non libidine aut iracundia aut aliis affectibus erga certas personas ductus à Recta via deflectit, sed animo Reipubl. evertendæ huic interitum si paret, tunc omnino, ne omnes pereant, omnes resistere possunt. Deus enim ordinavit potestates, non ut mundum destruerent sed conservarent & sic Tyranno statum Reip. evertere nitenti omnino resistere licet, sc. qui arma in Rempublicam vertit, & subditos tanquam hostes suos persequitur *add. Carpz. d. l.* Ut ergo solus hic casus, quando scilicet imperans ex principe fit hostis ad cognitionem fori humani, reliqui casus omnes in causis principum ad Reservatum Judicium Divinum remittendi sint.

§ IV.

Quæ hic dicta sunt de principe, illa suo modo ad patrem & Dominum in causis ad jus ipsorum Rectorium pertinentibus referri possunt, quatenus sc. & ipsis superioritas quædam eximia, partim ex jure Naturæ, partim ex jure Gentium & Civili conceditur, ut jus Rectorium Grotianum omnino & hic locum inveniat, & parentibus quidem etiam morosis ac mirabilibus ut obtemperemus natura ipsa vult, quippe à quibus producimur & conservamur, obedientiam autem illam omnino ratione juris naturalis & divini eodem modo, ut obedientiam erga principem restringere simul-

simulq̄ve hic superioritatem civilem excipere necessum habemus
sc. ut ad legibus prohibita non extendatur.

§. V.

Sed an patri me ad mala vi impellenti, aut injuste cum meo periculo me invadenti non resistere possim, sicut principi hic dis-
quendum. Videtur eq̄videm idem, quod supra de Principe de-
fendimus, hic affirmandum eo quidem magis, quod vitam à pa-
tre habeam, quam à principe non habeo: Deinde quod hoc casu
familia capite suo privetur, sicut illo casu Respublica. Contra-
rium tamen hic statuere rationi conformius puto. Nam hic tan-
tum malum non infligitur Reipl. ac in altero casu, nec patri tanta
potestas in singulos ex familia quanta principi in suos subditos,
neque etiam vitam tam à patre datam, quam à Deo concreditam,
habeo, nec ullum jus illam mihi auferendi patri relictum, ut ergo
in injusta causa pater ut nocens potius quam filius innocens per-
eundus sit. Nam concreditum hocce divinum mihi eo usq; con-
servandum usque dum ipse illud repositat.

§. VI.

Sed quid de patre proditore patriæ dicendum, poteritne &
hoc casu à filio necari? Affirmo. Cum hoc casu & in principem
hoc liceat, hac tamen limitatione, si facinus adhuc vult & nondum
potuit perpetrare, scilicet ad Conservandam Rempublicam, cu-
jus exitium hac ratione evitatur. Post commissum autem faci-
nus nego, quia tunc ratio & ita etiam dispositio cessat. Et sic simul
quæstio de patre bannito, an ille scilicet à filio juste occidi possit
simul resolvitur, scilicet juste illud non fieri, hoc enim casu non
fit ad evitandum malum perpetrandum, sed ad ultionem mali per-
petrati, quæ à filio contra patrem impie instituitur.

§. VII.

Hic in genere quærimus, an si à potestatibus humanis licentia
datur bannitos interficiendi, interfectores jus verum præstetur,
etiam in foro privilegiato divino, ipsos interficiendi, an tantum
impunitas inter homines. Hæc quæstio multum disquiritur à Do-
ctoribus. Quoad forum humanum præcipue Germaniæ nostræ,
impunitas occisoris banniti probatur formula Banni, quæ sic se ha-
bet;

bet: Derwegen er in die Acht erkläret / aus den Frieden in Unfriede
den gesezet / sein Leib und Leben wie eines Vogels in der Luft Jee
derman gemein / und in denselben Gerichten erlaubt wird / daß er
ohne alle Straffe entleibet / und vom Leben zum Tode gebracht wer
den. Chilian König in tractat. Banni sub tit. Urthel und Erklärung
der Acht. *Matth. Koler. p. 1. decis. 108. n. 2.* In Judicio autem Reservato
Divino occisorem hunc poenæ omnino subiacere affirmat *Covar. 4.*
decr. 12. c. 7. n. 8. cum respectu illius occisoris privati delinquens
hic potius à foro hoc, quam à manu occisoris poenam expectare
debeat, cum minime consultum sit homini cuivis quicquam fa
cere ad sanguinem alienum fundendum, nisi officii necessitate hoc
ipso incumbat. *Grot. l. 2. c. 20. n. 15.* & quod Christus monet, *Matth.*
7. 8. 1. Periculosum esse de aliis judicare, quia quale iudicium in alios fe
rimus nobis in paribus causis à Deo sit expectandum, omnino huc etiam
pertineat. Quo collimat jus nostrum civile. *l. 176. ff. d. Reg. Jur.*
Ubi dicitur: Non est singulis concedendum, quod per magistratum pu
blice potest fieri, nec eodem iure, poena caret, qui hominem noxium in
terficit. *l. 5. ff. ad Leg. Pompej. de Parric. l. 1. §. ult. ff. ad Leg. Cornel. de*
Sicar. l. 38. §. 8. ff. ad Leg. Jul. d. adult. l. 4. C. cod. Hinc non imme
rito ad stipulamur huic sententiæ. Ut ita ad reservata divinæ ma
jestatis & hic casus pertineat, si privatus Bannitum occidit, licet
in foro divino salvus non sit. Eandem tamen & hic, quam in
Præcedenti §. adjecimus, limitationem locum obtinere putamus,
nisi ad periculum futuri mali, quod ex dilatione poenæ oritur, evi
tandum, hæc occisio fiat, tunc enim potestas humana censenda
est jus ac potestatem publicam privato concedere, ut bene mo
net *Grot. l. 2. c. 20. §. n. 2.*

§. VIII.

Notum est præterea, Patrem qui adulteram filiam & adulte
rum, aut Virum qui adulterum occidit, certis casibus Romanis le
gibus non puniri *l. 24. C. ad Leg. Jul. d. Adult. l. 20. l. 22. l. 32. cod.*
Nov. 118. c. 15. cap. si vero X. d. Sent. Excomm. cap. inter hæc c. 33. C. 2. Q.
ergo, an hic etiam in foro reservato divino salvus sit? Quod etiam
negamus. Indulgent enim hac ratione leges humanæ dolori ipsius
poenam, vitium autem non tollunt, quod ad reservatum iudicium
divi

divinum hoc casu spectat. Scimus enim ultionem Deo non probari, quæ tantum animum dolentis exfatiat, sed illam ultionem, quæ ne impofterum talia fiant, cavet, & hæc posterior locum pœnis dedit. Unde optime *Seneca l. 1. de Nem. c. 6.* Nemo prudens punit, quia peccatum est, sed ne peccetur, revocari enim præterita non possunt, futura prohibentur. Unde talis ultio privata non rationem pœnæ, sed vindictæ habet.

§. IX.

Egimus jam de causis impunibilibus inter homines ratione peccantis, qui neminem habet, qui ipsum punire possit. Nunc ad alias causas, quæ ex alio capite impunibiles sunt, progrediamur, punimus scilicet ut superius diximus, non tam ut ulciscamur delicta perpetrata, sed ut caveamus de delictis perpetrandis, ne scilicet impofterum Reipl. damnum inferatur, punimus ergo primo actus Reipl. damnum inferentes. Quid autem de actibus internis judicandum? an illi pœnæ humanæ subjacent? an ad Reservata fori divini spectant? Per Actus internos intelligimus cogitationes delectabiles & concupiscibiles citra effectum. Et quærimus, an si postea ad notitiam aliorum perveniant, puniendi? Negamus cum *Grot. l. 2. c. 20. 18.* & *Dn. Thomas. Jurispr. Div. l. 3. c. 7. n. 103.* & quidem ex ratione superius addita, quia damnum Reipl. non inferunt: Et negativam hanc amplectitur jus nostrum Civile & Canonicum per Canonem illum notissimum: *cognitionis pœnam nemo patitur l. 18. ff. de pœn. c. cogitatio 20. dist. 1. d. pœn. additur ratio à Jul. Clar. Prax. Crim. §. fin. q. 9. quia sola cogitatio non est delictum scilicet in foro externo aut respectu Reip. vel privati, & à Boeckel. publ. disquis. 4. f. 55. Quia propositum in mente retentum nihil operatur.*

§. X.

Regulariter ergo verum manet, in foro humano actus internos quæ tales non esse punibiles *Grot. l. 2. c. 20. §. 18.* quatenus vero cum externis concurrunt illarumque causa sunt, determinant & augent pœnam, gravius enim omnino punitur, qui deliberato animo aliquid delinquit, & sæpius delictum illud intendit, quam qui semel illud aut præter intentionem perpetravit, aut affectu

C

vel

vel dolore quodam ad illud concitatus est, ut Carpz. aliique Dd. in Criminal. suis passim hanc circumstantiam in decidendo, rectè pro fundamento decisionum suarum ponunt.

§. XI.

Interdum etiam non quidem ipsi actus interni quâ tales, utpote qui sub nullam humanam cognitionem cadunt, sed cogitationum aut propositi manifestatio, licet in actum nihil deductum sit, poenæ humanæ subicitur sc. in atrocissimis criminibus ad damnum Reipl. maximopere vergentibus. Ut in Crimine læsæ Majestatis Dn. Thomas. d. l. §. 113. Cui adhæret jus nostrum Civile l. 13. pr. ff. de Calumn. l. 5. ff. d. Condict. ob turp. caus. l. quisquis 5. pr. C. ad Leg. Jul. Maj. l. 7. C. ad Leg. Cornel. d. Sicar. l. 20. C. d. Furt. l. 5. C. d. Episc. & Cler. Inter Atrocissima autem illa crimina recensentur partim à LL. partim à DD. Crimen læsæ Majestatis: Veneficii, Assassinii &c. Tabor. loc. comm. c. 44. d. affect. per Generalem tamen consuetudinem Germaniæ Poena ordinaria & capitalis dicto casu in nullo crimine locum habebit; Tabor. d. l. Carpz. pr. Crim. p. 2. C. 71. n. 48. nisi forsan in Crimine læsæ Majestatis excipias casum, ubi reip. adhuc ex revelatis cognitionibus imminet damnum per. l. 5. C. ad Leg. Jul. ubi Imp. Arcad. & Honor. eadem severitate voluntatem sceleris, qua effectum hic puniri volunt. Punit ergo forum humanum actus internos non ut internos, sed quatenus qualiscunque illorum manifestatio reipubl. perniciose esse possit, idque non nisi in atrocissimis delictis, unde ad reservata divinæ majestatis hi merito pertinent, cum respectu Dei hi actus interni semper vitio laborent, quod confirmat illud Pauli: *Concupiscentiam nesciebam esse peccatum nisi lex dixisset non concupisces.* Item effatum Salvatoris Matth. 5. v. 28.

§. XII.

Eodem jure æstimandi sunt lapsus minutissimi, quos in isthac naturæ conditione non datur effugere, quantamcunque attentionem quis adhibere instituat, sc. & hos in foro humano impunitos esse, quia naturæ humanæ sunt quasi inevitabiles, unde illud tam Philosophorum quam Theologorum; cognatum homini est peccare. Inde qui illa punit, obliviscitur & injuriam facit

facit imbecillitati & infirmitati, quæ omni humano generi communis est. Ut bene monet. Diodor. Sicul. l. 11. Unde recte Plutarchus in Solone : oportet legem scribi secundum id quod obtineri potest, si quis velit paucos utiliter non multos inutiliter punire, quod etiam l. 4. ff. d. Restit. in integr. indicat Canone illo : *Minima non curat prætor.* Cum enim illa societatem humanam aut nullatenus aut parum lædant, nulla est causa, cur talia peccata non relinquuntur Deo punienda, qui & ad ea noscenda est sapientissimus, & ad expendenda æquissimus & ad vindicanda potentissimus.

§ XIII.

Huc etiam referri possunt pœnæ emendatoriæ, ut illas appellat. *Grot. l. 2. c. 20. §. 20.* sc. quæ pro fine habent correctionem, ut qui peccavit reddatur melior, etiam si id forte aliorum non interfit, sc. quando quis se sæpius inebriat, rem familiarem non bene instituit, facultates suas consumit. Immisericors, illiberalis, aut ingratus est erga benefactores. Hæc enim exprobrationi & correctioni ministrorum Ecclesiæ in suggestu & loco confessionis, tanquam illorum qui vice Dei & interna animi examinare debent, potius relinquuntur, quam ut à Magistratu puniantur. Egregiam quoad referendam gratiam & alias virtutes Seneca l. 3. d. *Benef. c. 6.* addit rationem, cum inquit res honestissima sit referre gratiam, definit honesta esse, si necessaria; Ut ergo ea omnia ad Reservata Divinæ Majestatis recte referantur.

§ XIV.

Ad reservatum divinum iudicium etiam vocamus delicta obscurissimæ indagationis, punitur enim aliquis ob læsionem Reip. & ut caveatur, ne amplius Resp. lædatur, & membra ejus scandalizentur. *Grot. l. 2. c. 20. §. 10. n. 6.* in læsionibus autem adhuc obscuris vel dubiis scandalum aliis non datur, ergo cum ita quis præter meritum contumelia affici possit, potius omittenda inquisitio, quam instituenda. *Satius enim est, impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnari. l. 6. ff. d. Poen.* Unde etiam ad juramentum purgationis non facile perveniendum in delictis, si enim delicta sunt leviora non multum intererit Reip. an puniantur,

tur, aut si de delicto commisso, (quod puniri Reip. interest,) quidem constet, de Autore autem dubitetur, ac aliquis cum singulari aliorum scandalo ejus se admodum suspectum reddit, tunc ex præsumtionibus & indiciis gravioribus quis puniri potest *Carpz. p. 3. C. 116. n. 6.* levius tamen & mitius, quam si legitime, & plene convictus & confessus sit. *Honded. Conf. 98. Jac. Menoch. C. 94. Carpz d. l. n. 57.* Satius ergo est, delinquentem mitiori pœna afficere, aut civiliter impunem, foro divino relinquere, quam illum ad juramentum purgationis adigere, & sic sapius perjuriis locum dare. Non enim delinquentes præcise puniendi, prout exemplis ex historia sacra illud probari potest.

§. XV.

Sed delicta graviora ut puniantur magis quidem Reip. interesse videtur, quia societas humana maxime iis læditur, unde etiam gravissimæ pœnæ sc. ad destructionem totalem delinquentium vergentes, ipsis impositæ sunt, attamen eo major sollicitudo & moderatio in iis puniendis adhibenda est, præcipue cum ad sanguinem humanum profundendum tardiores esse debeamus. Atque in his nunquam, ob metum perjurii, ad juramentum purgationis deveniendum, argumento effati Christi, qui non diligit proximum quem videt, quomodo ille diliget aut timebit, Deum, quem non videt; Neque etiam tortura quæ ad indaganda hæc crimina ab Ethnicis inventa est, non nisi gravissimis de causis instituenda *Carpz. Crim. Part. 3. C. 119.* Imo si de delicto inquisiti nondum convicti sunt, etiam ob, graviora indicia pœna licet leviori affici possunt (quod uti supra adduximus, potius & hic locum habebit) quam ut ad torturam procedatur, præcipue si inquisitus nondum plene sit convictus illum ad minimum eo usque deliquisse vel delicto implicatum esse, ut ejusmodi cruciatum, qualem tortura involvit, mereatur, de atrociori vero facinore adhuc insimuletur, simul quoque crimen tale sit cujus veritas & certitudo non ex nuda confessione dependet. Si enim nulla alia probatio præter confessionem gravissimis tormentis elicitam adsit, quomodo judex certus erit, confessionem illam veram esse? omnibus ergo hisce casibus res ad Divinum forum potius rejicienda, quam

quam periculum ineundem innocentem cruciatibus vel pœnæ subicere, ex præcepto Christi, qui voluit ut sinamus Zizaniam cum Tritico potius crescere, quam Triticum una evellere.

§. XVI.

Demum à pœna humana excipienda videntur delicta tam frequentia & inolita, quæ si pro merito punire velimus, prius Respl. exhauriretur membris, quam extirparetur illud malum, & sic finis pœnarum cessaret, qui est conservatio Reipl. Hinc etiam in delictis à pluribus commissis, Respubl. contenta est, aliquos & auctores punire, ne punitione omnium corpus Reipl. tot membris mutiletur, nisi hac ratione Reipl. æquale & gravius subsit periculum si pœna omitteretur, ut in rebellionibus aliquot centuriæ hominum necatæ per modum pœnæ sæpius leguntur. *Add. Dn. Thomas. Jurispr. Div. l. 3. c. 7. §. 12. & seqq.* qui illud exemplo Medici partes humani corporis notabiliores etiam cum periculo mortis rescindentis illustrat, si scilicet majus citra rescissionem sit periculum ut pars sincera trahatur. Huc quoque pertinet, si sine periculo Reip. Delictum licet atrocius, propter delinquentis auctoritatem hætenus puniri non possit, quo casu sufficit imperantes displicentiam suam contestare, & ipsam pœnam foro divino committere, donec commodior ulciscendi occasio affulserit; quod Exemplum de Joabo qui occiderat Abnerum elegantissimè declarat.

§. XVII.

Huc usque de delictis ad Reservata Divinæ Majestatis spectantibus nobis sermo fuit; Nunc de illis ratione pœnarum, delictis competentium, videamus. Scimus jus naturæ nobis dictare quid circa naturalia faciendum, & non faciendum sit, sed pœnam certam & limitatam factis moraliter turpibus non determinat: *Dn. Thomas. d. l. §. 118.* Q. ergo an & quatenus illa determinatio ad forum humanum spectat? in genere illud affirmamus, determinationes pœnarum non capitalium aut mortis pœnam inferentium arbitrio Majestatum, pro salute Reipubl. competere, de vita autem hominis disponere, Deus sibi videtur reservasse, nisi quatenus hoc expresse in certis casibus Magistratibus concessit, in illis ergo delictis, quæ Deus morte puniri expresse

preſſe voluit, e. gr. in homicidio manet imperio Politico exeqven-
 di poteſtas, ſimiliter ex quibus præſentiſſimum Reipubl. poſſet
 oriri damnum, aliorum vitam periculo exponens, e. gr. in Deli-
 ctis militaribus, ſimilibusq̄ve &c. Ubi vero mortis pœna ita de
 Jure Divino licita, determinatio generis mortis ad Majeſtatem
 pertinet, qui exinde duritiem circa genus mortis vel extendere,
 vel remittere poteſt. Quoad extensionem tamen notum eſt
 pœnas odioſiſſimas eſſe ac ordinarie cum charitate hominibus in-
 vicem conveniente pugnare. *Grot. l. n. c. 20.* & per conſequeſ non
 facile extendendas. *Cap. 22. Extr. d. Elect. in 6to Meſoch. de præſumpt.*
l. 6. præſumpt. 4. n. 33. Carpz. pr. Crim. p. 2. C. 56. n. 32. p. 1. q. 15. n. 6.
 Sed an princeps bono publico illud exigente pœnas ita extendere
 poſſit, ut proportio, inter materiam delicti & pœnam nulla vi-
 deatur, merito diſquirimus? Ad affirmativam nos ducit, ratio
 prima pœnarum, ſc. ſalus Reipubl. & illa, quæ *Grot. l. 2. C. 20.* ad
 determinandas rite pœnas examinari vult, ſc. magnitudinem da-
 mni, frequentiam talium peccatorum, quantitatem concupi-
 ſcentiæ & facilitatem operis, ut ita, licet interdum proportio
 Arithmetica delictorum cum pœnis ceſſet, Geometrica tamen
 nihilominus adſit, & hac ratione non extenſio ſed legitima de-
 terminatio pœnarum appellari debeat. Unde venit, ut princeps
 alio tempore aut alio loco, aut alia perſona peccante, delicto ei-
 dem diverſam pœnam imponere poſſit. *Dn. Thomaf. d. t. §. 119.*
 Utrum vero conſtitutio de pœna ſuſpēndii furum, pro hodierno
 ſtatu Reip. longe à ſtatu legis latæ diverſo, hiſce quæ diximus con-
 veniat, & pro refrænando hoc delicto adæqvata ſit, in medio re-
 linquo; addendo tantum ex *Carpz. l. 16. §. ſin. ff. d. Pœn. adverſus*
homines ferociores pœnas duriores decernendas eſſe. Add. Carpz.
pr. Crim. p. C. 77. §. 20. & ſeqq.

§. XVIII.

Poteſt igitur peccans modo gravius, modo lævius puniri,
 ſed ad tertium innocentem pœna hujus peccati à poteſtate huma-
 nâ transferri non debet *vid. Deut. 24. v. 16.* Eſt enim hoc referva-
 tum Divinæ Majeſtatis quando *Genef. 7. v. 21. 22. Job. 7. §. 14. 15.*
1. Reg. 11. v. 12. liberi ob delicta parentum ſupplicium ſuſtinuerunt.

Deus

Deus enim, dicimus cum Grot. l. 2. c. 21. §. 14. Jus Domini plenissimum
 habet, ut in res nostras ita & in vitam nostram, ut munus suum, quod
 sine nulla causa & quovis tempore auferre cuivis, quando vult potest, igi-
 tur si morte immatura ac violenta rapit, liberos Acanis, Saulis, Jero-
 beami, Achabi, in ipsos Jure Domini non pœna utitur. Ac per hoc
 ipsum gravius punit parentes. Quod etiam lapsus primorum
 parentum nostrorum comprobatur, per quem mors ad totum hu-
 manum genus & omnem Adami posteritatem pervenit, ut ex sa-
 cris paginis patet. Non tamen semper Divina Majestas hoc ri-
 gore juris sui utitur; Nam & Jure Divino cautum, quod filius non
 debeat portare iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filii. Ezech.
 18. v. 91. Quoad potestates ergo humanas res salva manet, illas
 sc. pœnas suas ad innocentes extendere non posse, cum desti-
 tuantur plenissimo illo supremi Domini jure, quod nulli nisi
 Deo competit. Cui nostræ Assertioni Autoritatem conciliant
 Imperatores Arcadius & Honorius qui l. 22. ff. d. Pœn. iniquum pro-
 nunciant, illum punire, qui non peccavit, cum peccata suos debeant
 tenere autores, & ibi debeat esse pœna, ubi & noxia est. Ita ut pœna
 ad hæredes transire non debeat. l. 20. & l. 26. ff. d. Pœn. Quocum
 consentiant Philosophi Ethnici ferret ne, inquit Cicero ulla Civi-
 tas latorem ejusmodi legis, ut condemnetur filius aut nepos, si
 pater aut avus deliquissent? Exceptio tamen videtur esse in Cri-
 mine læsæ Majestatis, præcipue secundum jus nostrum Civile, in-
 tuitu l. 5. C. ad Leg. Jul. Maj. ubi de perduellium parentum liberis
 cautum, quod paterno perire debuissent supplicio, cum paterni
 h. e. hæreditarii criminis exempla in illis metuantur, sed cum hoc
 per lenitatem imperatoriam moderatum sit, potius ad terrorem,
 quam ad pœnæ executionem spectare hæc ex videtur, ut Erudi-
 te docet. Excell. Dn. Stryk. disp. d. Imp. fact. Alien. c. 2. §. 28. Ut ita
 hoc casu quoad vitam assertio generalis Juris Civilis magis proba-
 ta censeatur, filium sc. pro delicto patris non teneri. l. 2. ff. d.
 Pœn. Unde & leges Romanæ prægnantem antequam partus ede-
 retur supplicio afficere prohibuerunt l. 3. ff. d. pœn. l. 18. ff. d. stat.
 hom. Quoad famam autem & honores, in quibus liberi perduel-
 lium in illa lege puniuntur alia hic ratio est, Civilem enim illa ra-
 tio-

tionem habent, & hinc à capite Civit. omnino auferri possunt *Dn. Ziegler. in Not. ad Grot. l. 2. c. 21. §. 13. Pufend. d. Jur. nat. & G. l. 8. c. 3. §. 32. in fin.*

§. XIX.

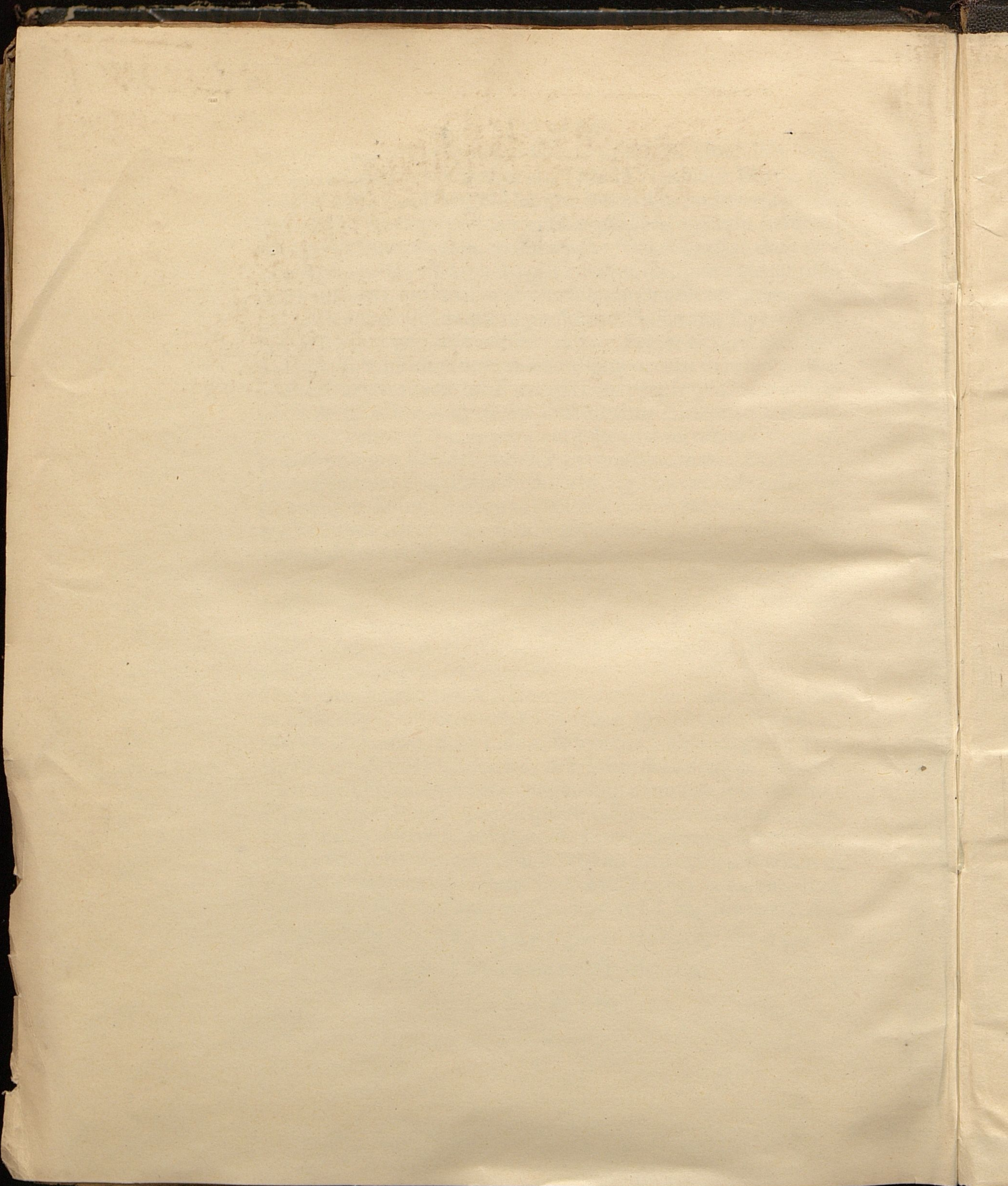
Prout extensiones ita & remissiones pœnarum non semper & quocunqve modo potestatibus humanis liberæ sunt, interest enim omnino Reipl. ne delicta maneant impunita *l. locatio §. Quod illicite ff. d. publ. & Veltigal.* Causa autem mitigationis rationabili & sufficiente existente potest omnino iudex ordinarius pœnam ordinariam jure humano introductam mitigare imo etiam remittere. *Carpz. p. 3. C. 42. n. 22.* nitens communi DD. schola. Secus in delictis, in quæ expressa lege divina pœna capitali animadversum est. Ubi remissio pœnæ capitalis soli Deo reservata censenda præcipue in homicidio doloso, in quo voluntatem suam Noacho & ejus liberis significavit Deus *Gen. 9. v. 6.* Quisquis effuderit sanguinem hominis, ejus sanguis iterum effundendus est, ut ergo pœna hæc ab humanis majestatibus remitti vix possit, nisi citra certissimum Reip. periculum pœnam jure divino dictatam exequi non valeat *Dn. Thomas. l. 3. c. 7. §. 133.* Hæc pœna gratiæ ergo divinæ reservatur, cui & omnes actiones nostras remittimus, & gratias debitas reponimus, quod huic labori, nostre jam sit finis.

Quæ Deus in terris solus sibi jura reservat
Colligis: & præstas facta beata Deo,
Gratulor, & toto lætus de pectore dico:
Servavit Numen fata beata Tibi.

*Hocce augurio Nobilissimum Dominum Doctorem
randum ex toto corde prosequi voluit*

PRÆSES.

Halle, Diss., 1694

ULB Halle 3
001 508 490

5b

VOM

Disputatio Inauguralis Juridica,
^{De}
RESERVATIS DIVI-
NÆ MAJESTATIS,

^{Quam}
DIVINA FAVENTE GRATIA,

Ex Decreto
Magnifici fctorum Ordinis,
IN ILLUSTRIFRIDERICIANA,
PRÆSIDE

DN. HENRICO BODEN, JC.

SERENISSIMI ET POTENTISSIMI ELECTORIS
BRANDENBURGICI CONSILIARIO CONSISTORIALI,
DUCATUS MAGDEBURGICI GRAVISSIMO AC ALMÆ
HUJUS FRIDERICIANÆ PROFESSORE JURIS
CELEBERRIMO,

PATRONO SUO DEVENERANDO,
PRO LICENTIA

SUMMOS IN JURE HONORES ET PRIVILEGIA
DOCTORALIA RITE CAPESSENDI,

Ad Diem 28. Junii M DC XCIV.

HORIS ANTE ET POMERIDIANIS,
PUBLICO EXAMINI SUBMITTIT

CAROLUS ADOLPHUS Redel/
Hallenfis Saxo.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Typis CHRISTOPH. SALFELD, REGIM. ELECT. BRANDENB. Typ.